

SLIKAR MESTU - MESTO SLIKARJU

Albin Lugarič je ptujski slikar. Od vseh ustvarjalcev, ki so živeli in slikali v starem mestu ob Dravi, nobeden ne zasluži tega naziva v tolikšni meri kot Lugarič. Na Ptuju je bil rojen, tu je preživel otroštvo in mladost, tu je učil, tu ustvarja že skoraj pet desetletji. Staro mesto in ptujska okolica sta zaznamovala Lugaričevo slikarstvo, slikar pa se je zavezal pokrajini in ljudem v tem koncu slovenske dežele.

Zahtevno je ustvarjati na Ptuju. Danes je to mesto na obrobju likovnega dogajanja, zato pa je njegova preteklost likovno bogata. Slikarja na vsakem koraku vabi in sili k primerjanju in preverjanju svojega ustvarjanja z deli starih mojstrov. Lugarič se takšnim srečanjem ne izmika v razgovorih s predhodniki išče odgovore na mnoga vprašanja, saj je za prijateljevanje z kolegi iz lastne generacije na Ptuju malo priložnosti.

Danes Lugariču delajo družbo kipar Viktor Gojkovič, mojster fotografije Stojan Kerbler in drugi ptujski umetniki. Nedavno pa je na Ptuju ustvarjala kar trojica slikarjev. Najstarejši je bil Jan Oeltjen (1880 - 1968), ki se je prvi poslovil od skupine. Kmalu zatem je v tragičnih okoliščinah preminil se Janez Mežan (1897-1972). Trije umetniki so bili po značaju in slikarskem pristopu zelo raznoliki, povezovalo pa jih je bivanje v istem mestu in vse so navdihovale rahlo otožne Haloze. Leta 1962 je Jože Curk zapisal o treh sopotnikih »Tako je združila življenjska usoda troje umetnikov od katerih je vsak po svoje zanimiv saj je Oeltjen najoriginalnejša, Mežan osrednja, Lugarič pa največ obetajoča umetniška osebnost.« Takrat je bil Lugarič še na začetku ustvarjalne poti. Ob markantni osebnosti Jana Oeltjena in ob izredni priljubljenosti Janeza Mežana so bile Lugaričeve slike iz petdesetih in šestdesetih let vsaj v domačem mestu skorajda prezrte. Bolj kot na Ptuju so ga ocenjevali, kadar se je predstavil v Mariboru. Po letu 1972 pa je Lugarič ostal v mestu edini slikar in vsa pričakovanja domače publike so se usmerila vanj. Vrh vsega je bil najprej učitelj na osnovni šoli, po Mežanovi upokojitvi pa je prevzel profesuro na ptujski gimnaziji. Vzgojil je mnogo generacij, ki jih je učil opazovati in razumevati ptujsko kulturno dediščino, sodobno likovno umetnost pa jim je predstavljal tako, kot jo je doživljal sam in kot se zrcali v njegovih slikah.

V skoraj pedesetih letih slikanja je postal Lugarič izredno priljubljen umetnik.. Podrobna evidenca njegovih del v zasebni lasti najbrž ne bo nikoli narejena, saj na Ptuju skorajda ni hiše, ki je ne bi krasila vsaj ena Lugaričeva slika, veliko pa jih je tudi po drugih slovenskih, predvsem po štajerskih krajih. »Nekateri me imajo radi«, pojasnjuje slikar. Vendar je za tolikšno priljubljenost potrebno poiskati vzroke tudi v Lugaričevi navezanosti na svet realnosti. Lugarič je ustvarjalec, ki ostaja zvest predmetni razpoznavnosti. Tudi njegova zahtevnejša likovna razmišljanja se niso odmaknila od »varnega brega« in realistično zasnovanega slikarstva. Kolikor pa je bilo Lugaričevih sprehodov v svet abstrakcije, so takšna dela povečini ostala v njegovem domačem ateljeju.

Lugaričeve umetniške usmeritve ne kaže pripisati zgolj njegovi osebni konservativnosti ali

obrobnosti kraja, v katerem živi. Nekateri pisci pojasnjujejo zavezanost predmetnosti, ki je lastna vsem ptujskim slikarjem, z nečim skorajda neopredeljivim, kar se skriva za starimi ptujskimi zidovi, v pokrajini, kjer vladajo starodavna izročila. Lugarič pa pripada s kolegi svoje generacije tudi širšemu mariborskemu likovnemu krogu, ki se vse do sodobnosti ni odrekel figuri in krajini. Čeprav se zdi prva razlaga preveč mistična, pa v ptujski pokrajini resnično obstaja nekaj, čemur so se podredili vsi, ki so slikali v tem okolju. Morda je to najlepše videti pri Oeltjenu. Iz tršatega, v severni Nemčiji rojenega slikarja, ki je sprva uporabljal trde barvne prehode, težke rjave tone, največ pa je dosegel v ekspresivni črno-beli grafiki, se je po preselitvi na Ptuj spremenil v liričnega krajinarja in figuralika, ki je tudi like iz svoje zgodnejše grafike prenašal na platno v nežnih barvah in v poetičnem razpoloženju. Mladostno severnjaško ostrino sta prekrili milina in otožnost haloške dežele, ki je kot meglica prepredla Oeltjenova platna. Tako je doživljal ptujsko pokrajino v daljnem Jaderbergu rojeni slikar. Lirično in sanjavo vzdušje je ob prikritih strasteh tudi značilnost Miheličevih platen iz njegovega komaj štiriletnega ptujskega obdobja, v katerem je znameniti umetnik »odkril« haloško pokrajino in jo »utrdiril v naši zavesti«. Tudi na velikih platnih Dušana Kirbiša, ki ga radi označujemo za najmlajšega med »ptujskimi slikarji«, je v mračnih upodobitvah ptujske okolice čutiti sled otožnosti in nostalgije Albina Lugariča, ki je zrasel iz te zemlje in ji posvetil vse svoje umetniške moči, pa je ptujska pokrajina zaznamovala že v mladosti.

Ob takih razmišljanjih dobi vprašanje » lokalizma« in » provincializma« povsem nov prizvok. Vse premalo so raziskane regionalne struje, na katere ne vpliva samo mnogokrat skromno intelektualno okolje in nezahtevno ter konservativno občinstvo, pač pa tudi značaj pokrajine. Po takšnih raziskavah, ki bodo prav gotovo z večjo poglobljenostjo sledile uvodnim razmišljanjem, bo mogoče tudi Albina Lugariča, ki je predvsem krajinar, trdneje umestiti v pregled sodobnega slovenskega slikarstva. Ob mnogih Lugaričevih ptujskih in haloških motivih, ki v njegovem opusu prevladujejo, so od prve polovice petdesetih pa do prve polovice osemdesetih let nastali trije ciklusi istrskih in obmorskih krajin, v katerih prevladuje povsem drugačno razpoloženje. Prav ob primerjavi teh tako različnih slik se nam Lugarič predstavlja kot občutljiv krajinar, ki zna dojeti značaj dežele, v kateri je postavil slikarsko stajalo.

LETA ŠOLANJA

Lugaričevo nagnjenje do umetnosti je v gimnaziji prvi opazil Drago Hasl, sicer glasbenik, ki je bil dolga leta med najpomembnejšimi ptujskimi kulturniki. Bil je dober pedagog, ki je mladim znal približati vse zvrsti umetnosti. Prvi poduk o risanju pa je Lugarič dobil pri Francetu Miheliču, ki je bil med leti 1936 in 1941 profesor na ptujski gimnaziji. V času vojne se je mladi ptujčan šolal v Gradcu na umetno-obrtni šoli, leta 1946 pa je bil sprejet na Akademijo za likovno umetnost v Ljubljani. Tam se je ponovno srečal s Francetom Miheličem, ki je bil takoj po ustanovitvi akademije nastavljen za profesorja. Lugariča so na akademiji poučevali še Božidar Jakac, Gojmir Anton Kos, Slavko Pengov, Nikolaj Pirnat in Marij Pregelj. Po diplomi leta 1950 je še dve leti obiskoval specialko za slikarstvo pri Gojmiru Antonu Kosu. Čeprav so bila prva povojna leta v znamenju socialističnega realizma, so bili prvi ljubljanski profesorji vendarle učenci zagrebške akademije, kjer so jih vzgajali ob močnem naslonu na münchensko in francosko slikarstvo. Tako se je že prvim generacijam ljubljanskih študentov odprla predvsem problematika barvnega realizma, raziskovanje barve pa je mladi Lugarič lahko še poglobljal v letih specialnega študija. Seveda pa se nam zastavi tudi ožje vprašanje Lugaričevih mladostnih vzorov. V gimnaziji je bil to France Mihelič, ki ga je učil osnov risanja. Lugariča lahko v vseh njegovih obdobjih

označimo za temperamentnega kolorista, olje pa za njegovo poglavitno tehniko. Kljub temu ostaja risba stalna spremljevalka njegovega dela. Redko jo je videti na razstavah, še manjkrajt je bila publicirana, ljubitelji njegovega slikarstva pa je praviloma sploh ne poznajo. Pa vendar se Lugarič pripravlja na vse velike kompozicije v olju z risbo. V tihih večernih urah nastaja na stotine študij. V njih se zrcalijo Lugaričeva likovna razmišljanja, od katerih mnoga niso bila nikoli realizirana v olju. Lugaričeve risbe so odraz trde in v šoli privzgojene delovne discipline. Tu se nam slikar predstavlja kot kontemplativna osebnost, kar ob velikih slikah v olju radi spregledamo, ker prihaja na njih do izraza predvsem silovitost njegove poteze in barvna živahnost. Vendar risba na Lugaričevih slikah »določa mesto barvi in artikulira kompozicijski ritem podobe«. V Lugaričevih risbah prednjači figuralika, tudi v tistih razdobjih, ko je slikar v olju upodabljal izključno krajino. Lugarič riše s svinčnikom, ogljem, tušem, rad pa ima risbo s čopičem. V njej se kot v olju izraža s široko in vehementno potezo. V zgodnjih risbah najdemo mnoge, ki so blizu Miheliču, Pirnatu ali Oeltjenu. Skupina risb iz nekaj zadnjih let ponavlja že znane upodobitve žena in mož pri kmečkih opravilih in v značilnih držah ali pri počitku po opravljenem delu. Vendar se je na teh listih uveljavila sklenjena in samozavestno potegnjena črta. V opusu naštejemo zelo malo grafik in kolikor jih je, nosijo zgodnjo letnico nastanka. Mladi umetnik se je že zgodaj opredelil za čisto slikarstvo, pri čemer so mu bile v veliko vzpodbudo barvne študije Gojmira Antona Kosa. Bolj neposredno pa se v nekaterih Lugaričevih delih odražajo zgodnejša Pregljeva dela, v katerih je slikovna ploskev razčlenjena v mozaik čistih barvnih lis. V enaki meri kot ljubljanska akademija in njeni profesorji so bili Lugaričevi učitelji nekateri klasiki evropske moderne, predvsem Cézanne. In če smo že v uvodu toliko poudarjali Lugaričevo predanost haloški in ptujski pokrajini, ne smemo prezreti Oeltjena, ki ga slikar visoko ceni, morda najbolj med vsemi, ki so kdaj ustvarjali na Ptujju. Ni brez osnove trditev, da Lugarič svoj izraz »zavestno navezuje na Oeltjenuvo slikarstvo«. V slovenskem povojnem slikarstvu so petdeseta leta predstavljala pomembno prelomnico. Popustil je pritisk sočrealizma. Slikarji so po več letih spet smeli potovati na zahod, najraje so si izbirali Pariz. Mladi so lahko spoznali umetnine, o katerih so dotlej le slišali ali pa so si jih ogledovali na redkih in ne vedno zanesljivih reprodukcijah. Tudi Albin Lugarič je leta 1956 dva meseca preživel v francoski prestolnici. Brez dvoma je potepanje po pariških muzejih in galerijah naredilo velik vtis na mladega ustvarjalca. Če skušamo primerjati tisto, kar je nastalo v njegovem ateljeju pred letom 1956 in po njem, opazimo predvsem nekolikanj rouaultovsko omejevanje barvnih ploskev s temnimi konturami, ki postanejo nosilke kompozicije. Takšne so Lugaričeve upodobitve žena iz druge polovice petdesetih let. Poudariti pa je treba, da je Lugarič svoj odklon od akademizma načel že s prvim istrskim ciklusom na začetku petdesetih let. Kolikor je kasneje sprejemal pobude iz zahodnega sveta, jih je osvajal zmerno in posredno, ko so že doživele svojo preobrazbo v slovenskem okolju.

PRVI CIKLUS ISTRSKIH KRAJIN V PETDESETIH LETIH IN FIGURA V PROSTORU

Prva dela, ki jih je Lugarič naslikal takoj po končanem študiju, so pravzaprav še akademske študije. Mladega umetnika so privlačevali portreti. Modele je postavljajl skoraj dosledno frontalno in jih upodabljal doprsno ali do pasu. Ozadje je ostalo nevtrajno, prevladujejo pa temni in umirjeni ateljejski toni.

Vendar so barve že nanese ne v razmeroma širokih in že rahlo pastoznih potezah. Med zgodnjimi portreti najbolj izstopa upodobitev starega očeta z letnico 1950, ki je nastala še v času študija. Skodela, iz katere zajema stavec, je kompozicijsko in barvno središče slike, svetli oval posode pa se v nekaj manjši intenzivnosti ponovi s starčevim golim čelom. Za Lugaričev razvoj pa je dosti pomembnejša prva polovica petdesetih let in njegov prvi

ciklus istrskih krajin. Odločitev za motive je najbrž treba iskati v takrat precej priljubljenem in pogostem zahajanju slovenskih slikarjev v primorski in obmorski svet. Lugaričevo navdušenje za osončeni istrski svet je ostalo živo do danes. Do sredine osemdesetih let je zaokrožil že tri večje istrske cikluse, ki vsak po svoje pomenijo premik na Lugaričevi ustvarjalni poti. »Kontrast med toplo rjavino Istre in zelenilom moje, štajerske pokrajine, me je privabil. Zelenkasti kolorit me nenehno spremlja, koliko je samo tod zelenih odtenkov. Istrske barve pa so tople, rjavkaste, okrase. Vrnil sem se v Istro tudi v najnovejših delih, k rdeči zemlji, k raztresenim vasicam, oljkam. « Tako je umetnik sam opisal svoje veselje nad slikanjem v Istri, pa tudi zavezanost domači, štajerski deželi. Prvi istrski ciklus pomeni razmeroma hiter preskok od povsem realističnih, še precej akademskih rešitev do prijemov, ki že napovedujejo avtorjevo nagnjenost do polabstraktne stilizacije. Še zlasti preseneča Istra z letnico, 1951, ki se odmika od tipičnega rjavega kolorita, površina pa je razbita na pravcati mozaik barvnih otenkov s temnimi konturami. V tem ciklusu je Lugarič že uveljavil zanj značilno visoko očišče in pogosto zanemarjanje perspektive, ko se predmet upodobitve izenači z dvodimenzionalnostjo slikovne ploskve. Veliko tega zasledimo v upodobitvi Konavelj (1954), še posebej pa v istrskih krajinah iz prve polovice osemdesetih let. Soline z letnico 1956 pa že napovedujejo drugi istrski ciklus, ki ga je Lugarič zaokrožil v drugi polovici naslednjega desetletja. V členjenosti pokrajine na pasove, v prevajanju posameznih detajlov v enostavne oblike geometrijskih teles in v igri odsevov na vodni gladini se je pokazalo slikarjevo nagnjenje do abstrahiranja. V drugi polovici petdesetih let je v Lugaričevem ateljeju nastala vrsta upodobitev žena iz ptujskega okolja. Umetnik jih je naslikal v zaprtem prostoru, pri pranju perila, gnetenju testa ali ko so obdane s kopico otrok. V njih je čutiti slikarjevo željo, da nekoliko etnološko občutene kmečke žene privzdigne nad vsakdanjost. Njihova telesa je razporedil v monumentalizirane trikotne kompozicije in jih upodobil v napetih linijah, ki odražajo neizmerno energijo vedno zaposlene žene in skrbne matere. Prostor označujejo okna in vrata ter nekaj predmetov, ki se združujejo v tihožitja. Skorajda nepogrešljiva sta slika na steni in šopek rož, ki pripomore k liričnemu vzdušju. Cvetlična tihožitja so stalni spremljevalci Lugaričevega slikarstva. V upodobitve zaprtih prostorov prinašajo košček narave, kot samostojne kompozicije pa pomenijo za slikarja »oddih, trenutek med dvema krajinama«, a tudi priložnost, da preveri svoje znanje. Zanimiva je slikarska obravnava površine, ki jo je Lugarič razvil proti koncu petdesetih let. Barve je nanašal s širokimi in pastoznimi potezami čopiča ali tudi z lopatico, da so se na površini ustvarili grebeni. Temnejše konture, ki objemajo in določajo obliko teles ter predmetov, pa predstavljajo kompozicijsko mrežo, v katero je ujeta celotna zasnova. V istem razdobju se začno nizati upodobitve lukaric. To je motiv, h kateremu se je slikar vedno rad vračal. Lukarice so del izginevajočega sveta iz ptujske okolice. Na Lugaričevih platnih jih srečujemo v skorajda tipiziranih držah z dolgimi venci čebule v rokah. Njihove potegnjene in oglate postave, ki jih obdajajo temnejše konture, so še najbližje nekaj mlajšim upodobitvam Pesnikov.

INTERIERI IN PESNIKI

Na začetku šestdesetih let je iz Lugaričevih interierov izginila figura. Ostali pa so šopki cvetja, nekaj predmetov s simboličnim pomenom ter pogled skozi odprto okno ali vrata v osončeno pokrajino. Pozabljeni predmeti, ki nas opominjajo na odsotnost človeka, so razpostavljeni po mizah. Navadno nahajamo nekaj sadja, knjigo ali pismo, fotografijo drage osebe in vazo s cvetjem. Na steni visi slika, na prvem platnu iz niza Vež in Interierov (1958) pa najdemo tudi kolo.

Interieri in Veže so podobe osamljenosti in otožnosti. Nasprotje med zaprtim prostorom in s

soncem ožarjeno pokrajino, ki vabi skozi odprto okno, še poudarja nostalgичno razpoloženje. Odrešitev je v naravi, bi povzeli na kratko. S takšno oznako najbrž nismo daleč od slikarjevega razmišljanja. Lugarič je čez nekaj let opustil figuraliko in se predal krajini, kolikor pa je še slikal ljudi, jih je vklenil v neminljivi ritem narave.

Tudi v Interierih je Lugarič barve nanašal s široko potezo, jih omejeval s temno konturo in večje površine prav po pregljevsko drobnil v mozaične sestave barvnih lis. Tu in tam se v Interierih še srečamo s figuro. Navadno gre za slikarjevo težnjo po povečevanju materinstva (Mati z otrokom, 1962) ali pa za napoved novega ciklusa Pesnikov (Avtoportret - Doma, 1957). V Pesnikih si je Lugarič z mnogo bolečine zastavil vprašanje o smislu bivanja. Skupina slik, ki po številu ni obsežna, je pa bistvenega pomena za celoten Lugaričev opus, je nastala med leti 1958 in 1964. Pesniki imajo čisto samosvoj kolorit. Akademsko zeleni in rjavi toni prvih slik, s soncem prepojene barve istrskih krajin, tople rjavine ženskih figur s konca petdesetih let ter barvno svetlo, a otožno razpoloženje Interierov z dodatkom živahnih mavričnih prepletov je zamenjal težak rjav kolorit. Pesnikov z novim poudarkom na modrih in turkiznih ploskvah. Poteza čopiča je še vedno široka, slikar je dostikrat uporabil lopatico, barvni nanos je pastozen, temne konture pa so se razporedile v dokaj strogo mrežo navpičnic in vodoravnih, ki jih lahko razumemo tudi kot zaprto kletko, nosilko likovne kompozicije, pa tudi vsebinskega sporočila slike. Podobno vlogo imajo drobne svetle barvne lise ali tanjše črte, za katere se zdi, da so se nehote pcedile slikarju s čopiča ali da mu je čopič nekontrolirano zaplesal po že končani sliki.

Kadar v teh kompozicijah nastopa človeškega figura, nosijo slike naslov Pesniki, če figure ni, jih je slikar poimenoval Večer ali Leščerba. Pesniki so pravzaprav slikarjevi avtoportreti, v njih je izraženo Lugaričevo mladostno pesnikovanje. Slikarjevi pesniški listi so ostali skriti v predalu, nikoli jih ni želel objaviti, zato pa je verze, ki izražajo dvom v smisel bivanja, prenesel na platno. Pesniki so navadno upodobljeni ob mizi, katerih površina je zvrnjena v dvodimenzionalnost, na njej pa so razporejeni predmeti s simboličnim pomenom: leščerba, suhi cvet, mrtva ptica, list papirja. Tem predmetom, katerih simbolna govorica je lahko razumljiva, se večkrat pridruži še v slikarstvu manjkrat uporabljen pes, ki ga lahko razumemo kot simbol zvestobe, pa tudi kot človekovega spremljevalca skozi dan življenja in noč smrti. Obup, ki ga izražajo asketske postave Pesnikov, ujete v trdno mrežo temnih kontur, poudarjajo hladne modre in izrazite turkizne barve. Slednje se predvsem v sliki Ob pretrolejki (1964) pojavljajo v izredni intenzivnosti in velikih površinah. Pesniki predstavljajo pomembno prelomnico v Lugaričevem slikarstvu. V njih je izpovedal svoje najtemnejše misli in se nato povsem odvrnil od podobnih mračnih razglabljanj. Izhod je poiskal v iskri upanja, ki jo izpoveduje v ciklusu Interieri osončena pokrajina. Težke poteze iz serije Pesnikov so zamenjale radožive barve haloške krajine. Kljub vsej radosti in soncu, ki zažari iz krajin posebno ob koncu šestdesetih let, pa je v Lugaričevem koloritu vendarle ostala sled grenkobe v hladnih turkiznih tonih, ki jih ni povsem pregnalo niti najbolj žarko sonce.

DRUGI ISTRSKI CIKLUS

V drugi polovici šestdesetih let se je Lugarič ponovno posvetil obmorskim motivom. Ciklus smemo šteti za neke vrste študijsko dobo, za čas razmišljanja o likovnih vprašanjih, ki predstavljajo most med mračno serijo Pesnikov in vrsto zelenih in s soncem ožarjenih haloških krajin. V Lugaričevi ustvarjalnosti so potovanjem v Istro vedno sledile novosti v njegovem slikarstvu, bila so priložnost, da pretrga katero od tradicionalnih vezi. Zdi se, da je Ptuj zavezan tradiciji bolj kot katerokoli mesto na Slovenskem in da mora slikar vsaj za kratek čas spremeniti okolje, če hoče spremeniti način slikanja. Obmorska pokrajina pa je bila

v slovenskem povojnem slikarstvu tako ali tako pobudnica vrste novosti, v trdoti kraškega sveta so iskali navdiha mnogi umetniki.

V drugem istrskem ciklusu so Lugariča zanimali trije motivi. soline, čeri in pristanišča. S solinami smo se srečali že leta 1956. Deset let kasneje se je umetnik lotil njihovega upodabljanja na podoben način, v pogledu z vrha. Temni pasovi zemlje se nizajo med morskimi polji, v vodni gladini pa se ogledujejo bleščeče beli pravokotniki solinarskih hiš in trikotni kupi soli. Motiv je sam vabil k poenostavljanju oblik v geometrijsko stroge barvne ploskve in skoraj popolno zanikanje perspektive.

Tudi čeri na morski obali so kar same klicale k abstrahiranju. Slikar je želel ponazoriti njihov videz s pastoznim barvnim nanosom, ki posnema razjedeno površino kamna. Pas čeri v prvem planu zanemarija perspektivo in razčlenjene, nekoliko mušičevsko občutene mehke oblike se razpredajo v spodnjem delu slike. V ozadju pa slikar ni želel zanemariti globinske perspektive, zato oddaljujočo se morsko gladino prekinjajo rjave lise otokov.

Podobno so nastajale upodobitve pristanišč in jadrnic. Sprva dokaj realistično zastavljeni motivi so se spreminjali v vse bolj geometrizirane barvne lise, kakor so se zrcalile na vodni površini. Iz mozaika kontrastnih barvnih lis je izginila še zadnja sled perspektivičnega poglobljanja prostora.

Seveda se Lugarič v tem času ni predajal samo obmorskemu svetu. Pri upodabljanju krajine iz domačega okolja izstopajo tiste, v katerih je zgradil kompozicijo s pomočjo mreže navpičnic in vodoravnice. Tako kot v slikah solin, čeri in pristanišč, se je Lugarič tudi v domačih krajinah iz istega obdobja omejil na motive, ki so se zdeli še posebej primerni za poudarjanje mrežaste strukture in za stilizacijo predmetnosti. To so predvsem številne upodobitve brajd, v katerih je slikar lahko uveljavil raster navpičnic in jih mehko prepletel z jesensko obarvanim listjem.

V tej povezavi moramo omeniti tudi številne Lugaričeve zimske krajine. Ne bi jih mogli strniti na eno samo obdobje, hladnemu razpoloženju zasnežene pokrajine je bil Lugarič vedno naklonjen. V zgodnjih letih je slikal zime v temnih barvah, celo sneg je imel rjavkast pridih. Kasneje se je belina izčistila do bleščave, zasijale pa so tudi hladne modrine. V vseh teh upodobitvah se je uveljavila kompozicijska gradnja s pomočjo rastrov, ki jih v prostrani zasneženi pokrajini ustvarjajo brajde in plotovi okrog kmečkih domov, pa tudi gole drevesne veje in senene kopice.

HALOŠKE KRAJINE OB KONCU ŠESTDESETIH IN V SEDEMDESETIH LETIH

Lugaričeve haloške krajine s konca šestdesetih let so pravo nasprotje otožnim Interierom in mračnim Pesnikom Slikarjevo paleta sta obarvala sonce in zelenilo domače štajerske dežele. Krajine, ki so nastale okrog leta 1969, lahko pojmujejo tudi kot slikarjevo vrnitev od preizkušanj v istrskih motivih. Lugarič se je ponovno zatekel k domači krajini in k bolj realističnim rešitvam. Pridobitve iz drugega istrskega ciklusa pa niso ostale pozabljene. Tako se v prvem planu še vedno pogosto pojavijo brajde kot nosilke kompozicije, včasih pa vlogo kompozicijske mreže prevzamejo lojtrski vozovi ali kupi buč. Tudi kadar so v krajino postavljeni ljudje, so povsem podrejeni njenemu ritmu. Postave spremljamo v nekaj značilnih držah pri poljskem delu ali pri počitku, kakor so se izoblikovale v sočasni risbi. Slika Haloški motiv iz leta 1969 smemo šteti za osrednje delo iz tega obdobja. Značilna in s soncem obsijana haloška pokrajina se je v slikarjevih očeh razdelila na pasove, ki se nizajo od spodaj navzgor, od pastirskega prizora s kravami ob spodnjem robu preko rumenih pravokotnikov polj do vrha zaobljenih gričev in neba, ki ga prepredajo koprene oblakov. Na pasove in pravokotnike razdrobljena površina platna pa ima tudi svoje središče, kamor se v

diagonalah stekajo temne konture, ki obrobljajo z vehementnimi potezami izpeljane barvne lise. Haloški motiv napoveduje preobrat v Lugaričevi krajini. Med leti 1974 in 1977 je umetnik naslikal skupino Haloze z izrazito širokimi in vehementnimi potezami. Kontrastne barvne lise so v Haloškem motivu še zmehčane z nekaj pentljastimi linijami in z barvno skalo, v kateri je še nadih nežnosti, predvsem pa z neko komaj zaznavno meglico, ki prepreda celotno površino platna. Čez nekaj let pa je slikar isto pokrajino upodobil s prekipevajočo silovitostjo. Barvne lise, ki jih je nanesel v dolgih, energičnih zamahih čopiča, so se povečale ter dobile skoraj geometrijsko čisto obliko. Kljub prepoznavnosti motiva najdemo v haloških krajinah iz srede sedemdesetih let vse tisto, kar je Lugarič raziskoval v Solinah, ki jih je pripeljal skoraj do abstrakcije. Tovrstni haloški motivi so maloštevilni in zato toliko dragocenejši. V njih je ujeta vsa tista skrita notranja moč haloške dežele, kakršna včasih privre na dan in preglasi pasivno in nostalgično mehko. Smemo jih šteti za osrednji in najkvalitetnejši del Lugaričevega opusa, v katerem sta sežeta slikarjev občutek za domačo krajino in njegov osebni temperament. V tej skupini krajin je slikar praviloma opustil figuro. Kadar pa se ta izjemoma le pojavi, na primer v Oraču (1974), je skoraj do nerazpoznavnosti ujeta v ritem barvnih lis, pa tudi odrinjena na kompozicijsko manj pomemben rob slike.

OSEMDESETA LETA

Osemdeseta leta so čas slikarjevega vračanja k nekaterim že obravnavanim motivom in razmišljanjem iz preteklih obdobij. Nekaj upodobitev Donačke gore z letnico 1980 se loteva krajine na način, v kakršnem so nastale Haloze iz srede sedemdesetih let. Siroke poteze čopiča so ustvarile razmeroma velike barvne ploskve geometriziranih oblik, ki jih poudarjajo temnejše konture. Barvni nanosi so se stanjšali, tu in tam celo do prosojnosti in barvna skala se je osvetlila ter postala nežnejša.

Tudi v cvetličnih tihožitjih, teh večnih spremljevalcih Lugaričevega slikarstva, se je pojavila nova težnja po poetičnosti ter nežnih in svetlih barvah spomladanskega cvetja, ki prepreda celotno površino platna. Iz prve polovice osemdesetih let je tudi tretji istrski cikel. Več upodobitev Istre sicer nosi tudi drugačne letnice, a vendar se zdi, da se istrski motivi pomnožijo takrat, ko Lugarič zaokroži katero od svojih pomembnejših obdobij. Takrat v povsem drugačni pokrajini in v drugačnem razpoloženju nabira moči in se preskuša za nekaj novega. Istre iz osemdesetih let so spet uglašene na značilne rjave barve, ki pa so poudarjene z močnimi rdečkastimi toni. Površina poslikanega platna se je razdrobila v žareč in nemiren preplet barvnih lis. Slikar je ponovno poudaril pogled z vrha in pokrajina kot da je zanihala pred njim, ožarčena z divjim poletnim soncem.

Koncem osemdesetih pa se Lugarič vrača k upodobitvam žena, ki so obvladovale njegovo slikarstvo ob koncu petdesetih let. Zdi pa se, da je nekoliko folklorno občuteni motiv postal skorajda nepomemben. Neopredeljeno ozadje so prekrili široki, zdaj nič več pastozni nanosi barve, ki je tonsko ugasnila. Tople rjave s konca petdesetih let so zamenjali hladni modri in sivi toni. Figura je ostanek predmetnega sveta, ki se mu Lugarič ni nikoli izneveril, vsa izpovednost teh žena pa je osredotočena v rokah, ki so naslikane prav po oeltjenovski in predstavljalo kompozicijsko težišče slike.

Lugariča navadno označujemo za temperamentnega kolorista, ki se je opredelil za tradicije postmodernizma. Oznaka sicer drži, a je preširoka, da bi predstavila vse, kar je ustvaril ta občutljivi krajinar, ki se je posvečal tudi figuraliki. V pedesetih letih slikanja je začel vrsto poti, ki jih je čez čas opustil in se kasneje spet vračal nanje. V našem pregledu smo jih skušali na kratko predstaviti, Lugariča pa postaviti v širši okvir slovenskega povojnega slikarstva. Večji pregledi sodobne slovenske likovne umetnosti ptujskega umetnika nemalokrat puščajo ob strani. Njegovo slikarstvo se ni preskušalo v najnovejših tokovih, ostajalo je v varnem

zavetju barvnega realizma. Takšne ustvarjalce pa likovna kritika kaj rada spregleda, čeprav se je Lugarič z upodobitvami haloške pokrajine dvignil »nad povprečje slovenskega krajinarstva«.

Albin Lugarič pa se je zavezal tudi likovni preteklosti rodnega Ptuja. Je nadaljevalec bogate tradicije in naslednik slikarjev Janeza Mežana in Jana Oeltjena. Oplaja se z minulostjo, s svojo umetnostjo pa postaja tudi sam del Ptuja.

IZ UMETNIKOVEGA ŽIVLJENJA

Albin Lugarič se je rodil 9 avgusta 1927 Bil je peti od šestih otrok Viktorja in Marije Lugarič, rojene Kleindienst. Med leti 1934 in 1938 je hodil v osnovno šolo na Bregu pri Ptuju, nato pa še štiri leta na ptujsko gimnazijo. Od leta 1942 do 1944 je bil dijak umetnoobrtne šole v Gradcu. Na ljubljansko Akademijo za likovno umetnost je bil sprejet leta 1946. Njegovi profesorji so bili: Božidar Jakac, Gojmir Anton Kos, France Mihelič (Mihelič ga je učil risanja že na ptujski gimnaziji), Slavko Pengov, Nikolaj Pirnat in Marij Pregelj. Lugarič je diplomiral leta 1950 pri Gojmiru Antonu Kosu in nato še dve leti obiskoval specialko za slikarstvo pri istem profesorju.

Po končanem študiju se je Albin Lugarič vrnil v domače mesto. Leta 1953 je postal član Društva slovenskih likovnih umetnikov in se zaposlil kot učitelj risanja na osnovnih šolah na Hajdini pri Ptuju in v Lovrencu na Dravskem polju. Po upokojitvi Janeza Mežana je leta 1956 prevzel profesuro na ptujski gimnaziji, učil pa je še na treh ptujskih osnovnih šolah.. Istega leta je odpotoval na študijsko izpopolnjevanje v Pariz.

Leta 1961 si je Albin Lugarič ustvaril družino. Poročil se je z učiteljico Vero Babšek. Med leti 1962 in 1968 so se jima rodili hčerka in dva sinova. Spomladi 1987 se je Lugarič upokojil.

Albin Lugarič ves čas živi in ustvarja na Ptuju (Vespazianova pot 7.). Dela tega plodovitega slikarja hranijo mnogi zasebniki, največ na Ptuju in v Mariboru. Njegove slike so v vseh krajih, kjer se je udeleževal slikarskih kolonij. V stalnih zbirkah pa Lugaričeva dela hranita Umetnostna galerija Maribor in Pokrajinski muzej Ptuj.

Letos se umetnik pripravlja na svojo sedemdesetletnico, v okviru katere so v letošnjem letu predvidene pregledne raztave v Ljubljani, Mariboru in na Ptuju. To bo spet enkrat priložnost za poglobljeno preverjanje najvažnejših postaj v obsežnem opusu priljubljenega slikarja.

POMEMBNEJŠE SAMOSTOJNE RAZTAVE

1955-Mestni muzej, Ptuj

1956-Umetnostna galerija, Maribor

1963-Umetnostni paviljon, Slovenj Gradec

1967-Raztavni salon Rotovž, Maribor

1975-Avla Mestnega gledališča, Ljubljana

1978-Likovni salon, Celje

1980-Galerija ARS, Ljubljana

1981-Hotel Radin, Radenci

1985-Szombathely, Mađarska

1987-Galerija na ptujskem gradu, Ptuj (pregledna raztava ob šesdesetletnici)

1988-Savinovo raztavišče, Žalec

1990-Raztavišče SMELT-a, Ljubljana

1991-Raztava ob otvoritvi galerije Florijan,Ptuj
1994-Raztava ob otvoritvi Kmečke banke,Ljubljana
1996-Galerija Žula,Maribor